

گزارش چهارگونه میگوی جدید در خلیج گواتر

● غلامرضا دریانبرد، مرکز تحقیقات شیلاتی آبهای دور - چابهار (مؤسسه تحقیقات شیلات ایران، بخش مدیریت ذخایر)
تاریخ دریافت: مرداد ماه ۱۳۷۹ تاریخ پذیرش: دی ماه ۱۳۷۹

و عدم وجود آلودگی صنعتی و ناچیز بودن آلودگی کشاورزی از سوی دیگر، موجب افزایش میزان تولید بیولوژیکی در منطقه شده و محیط زیست بسیار مناسبی را پیدا آورده است، به طوری که قسمتی از چرخه زندگی میگوها در این منطقه سپری شده و میگوهای بالغ جهت تغذیه به این مکان مهاجرت میکنند (۲) و (۳).

روش بررسی

عملیات نمونهبرداری به مدت سه روز از تاریخ ۱۵/۰۷/۲۶ تا ۱۷/۰۷/۲۶ روز بین ساعت ۷ الی ۱۱ صبح به وسیله لنچ تحقیقاتی تجلی پور و به روش تراول کف آنجام گرفت و ۱۲ ایستگاه که با توجه به امکانات موجود، شرایط محیطی، نوع بستر و ... استخراج شده بودند، مورد بررسی قرار گرفتند. همانطور که در شکل ۱ مشاهده می شود، ۸ ایستگاه روی روبروی دهانه خلیج و ۱ ایستگاه روی دماغه پسابندر تعیین گردید. مدت زمان صید در هر ایستگاه نیم ساعت بوده و تمامی ایستگاهها در جهت مغرب به مشرق تراول کشی شدند.

بعد اتمام زمان صید تمامی آبیان صید شده روى عرش تخلیه شده، جداسازی نمونه ها انجام گردید و میگوها در فرماین ۵ درصد فیکس شده و به آزمایشگاه مرکز منتقل و با استفاده از لوب و جلد پنجم کلید شناسایی فانو ۱۹۸۴ شناسایی شدند. لازم به ذکر است شناسایی میگوهای جدید به تائید دکتر Holthuis در موزه تاریخ طبیعی هلند رسیده است.

نتایج

براساس نتایج به دست آمده چهار میگو برای اولین بار در این منطقه مشاهده گردید (شکل ۲). این چهار گونه متعلق به سه خانواده می باشند و اسامی آنها در جدول ۱ آورده شده است.

Parapenaeopsis coromandelica

این گونه متعلق به خانواده Penaeidae می باشد. این گونه ۲ عدد میگو صید گردید که هر دو ماده بودند. اندازه طول کاراپاس^۱ و طول کل این میگوها به تفکیک در جدول زیر مشخص شده است:

شماره	طول کاراپاس (mm)	طول کل (mm)
۱	۱۷/۴۲	۶۳/۹۴
۲	۱۷/۷۴	۶۲/۰۰

✓ Pajouhesh & Sazandegi, No 50

PP:81-85

Four new species of shrimp in Gwater bay
By: Gh.R. Daryanabard, Stocks management
Dep. Offshore Fisheries research Center
Chabahar-Iran

Email: daryanabard@yahoo.com

Four new species of shrimp was collected during a cruise of R.V. Tajalipour in 5-8 Oct 1996. These species caught with bottom trawl fishing method in 12 station. These are belong to 3 family and their name are:

Parapenaeopsis coromandelica (Penaeidae)
Exhippolysmata ensirostris (Hippolytidae)
Nematopalaemon tenuipes (Palaemonidae)
Exopalaemon styliferus (Palaemonidae)
Their major geographical distribution and fishing important within the FAO fishing area 51 is India, Sri Lanka & south of Pakistan. These species not reported previously in Oman sea and Iran and this paper is the first report of their in I.R. Iran.
Key words: Iran, Oman sea, Gwater bay, Penaeidae, Hippolytidae, Palaemonidae

چکیده
در مهر ماه ۱۳۷۶ پژوههای تحت عنوان «ارزیابی چهار میگوی سفید هندی در خلیج گواتر» به اجرا در آمد و در طی سه روز نمونه برداری در اولین گشت تحقیقاتی این پژوهه در بین آبزیان صید شده تعداد چهار گونه میگو از سه خانواده به شرح زیر مشاهده گردید:

Parapenaeopsis coromandelica (Penaeidae)
Exhippolysmata ensirostris (Hippolytidae)
Nematopalaemon tenuipes (Palaemonidae)
Exopalaemon styliferus (Palaemonidae)
نمونه برداری از ۱۲ ایستگاه، با روش تراول کف به مدت نیم ساعت و به وسیله لنچ تحقیقاتی تجلی پور صورت گرفت. نمونه های مذکور با استفاده از کلید شناسایی پنج جلدی فائو شناسایی شده و به تائید موزه تاریخ طبیعی هلند رسید. بر اساس نقشه های پراکنش ارائه شده در منابع بسیار محدودی که در دسترس بود، پراکنش این گونه ها عمده تا در هند، سریلانکا و جنوب پاکستان بوده و هیچ اشاره ای به وجود آنها در دریای عمان نشده است. این گزارش از نخستین گزارش از مشاهده این گونه ها در آبهای ایران است.

كلمات کلیدی: دریای عمان، خلیج گواتر

مقدمه

بهره برداری از آبزیان در ایران به منظور تأمین بخش مهمی از پرتوتین موزدنیاز جامعه صورت می گیرد، ولی مطالعات کاملی در مورد این منابع تاکنون صورت نگرفته است. دریای عمان با طول تقریبی ۶۱۰ کیلومتر و مساحت تقریبی ۹۰۳ کیلومتر مربع در جنوب ایران و در استان سیستان و بلوچستان واقع شده است و از جنوب به اقیانوس هند مرتبط بوده و تحت تاثیر جریانهای دریایی آن می باشد. این دریا در طول ساحل دارای خوریات و خلیج های متعددی است، ولی متأسفانه با توجه به منابع موجود تاکنون مطالعات کاملی در مورد این دریا و خلیج ها و خوریات آن صورت نگرفته است و تنوع گونه های و حتی آبزیان آنها کاملاً شناخته شده نیست.

این مقاله بخشی از نتایج پژوهه ارزیابی ذخایر میگوی سفید هندی در خلیج گواتر بوده و هدف از این

این میگوها بالغ و حامل تخم بوده و تخمها به پاهای شنا متصل بودند. روتستروم بسیار طویل بوده و در سطح فوقانی دارای ۳-۴ دندانه با فواصل نسبتاً زیاد و در سطح تحتانی دارای ۱۰-۱۲ دندانه با فواصل نسبتاً زیاد و در سطح تحتانی دارای ۱۰-۱۲ دندانه با فواصل نسبتاً مساوی میباشد و همچنین در قسمت تاج ۶-۹ نسبتاً مشابه میشود (شکل ۴-الف و ب).

کاراپاس واحد خار آتنی^۹ بوده و سطح پشتی تمامی بندهای شکمی صاف و عاری از بر جستگی تیغی شکل میباشد. تلسون نوک تیز، طویل و دارای ۲ چفت خار جانبی میباشد که تقریباً در قسمت میانی تلسون قرار دارند. قسمت کاربیوس^{۱۰} دو مین جفت پاهای حرکتی نمای بندبند داشته و به ۱۴-۲۲ بند تقسیم شده است (شکل ۴-ج).

رنگ کلی بدنه سفید بوده و رنگ قرمز کمرنگی در قسمت هایی از پاهای شنا، پاهای دمی^{۱۱} روتستروم و آنتهای در زمان تازه بودن صید مشاهده میشود.

Nematopalaemon tenuipes -۳

این گونه متعلق به خانواده Palaemonidae میباشد. از این گونه حدود ۱۶۵ عدد میگو صید گردید که ۱۲۲ عدد حامل تخم بوده و ۳۲ عدد بدون تخم بودند. میانگین طول کاراپاس و طول کل به تفکیک تخدمار و بدون تخم در جدول زیر آورده شده است:

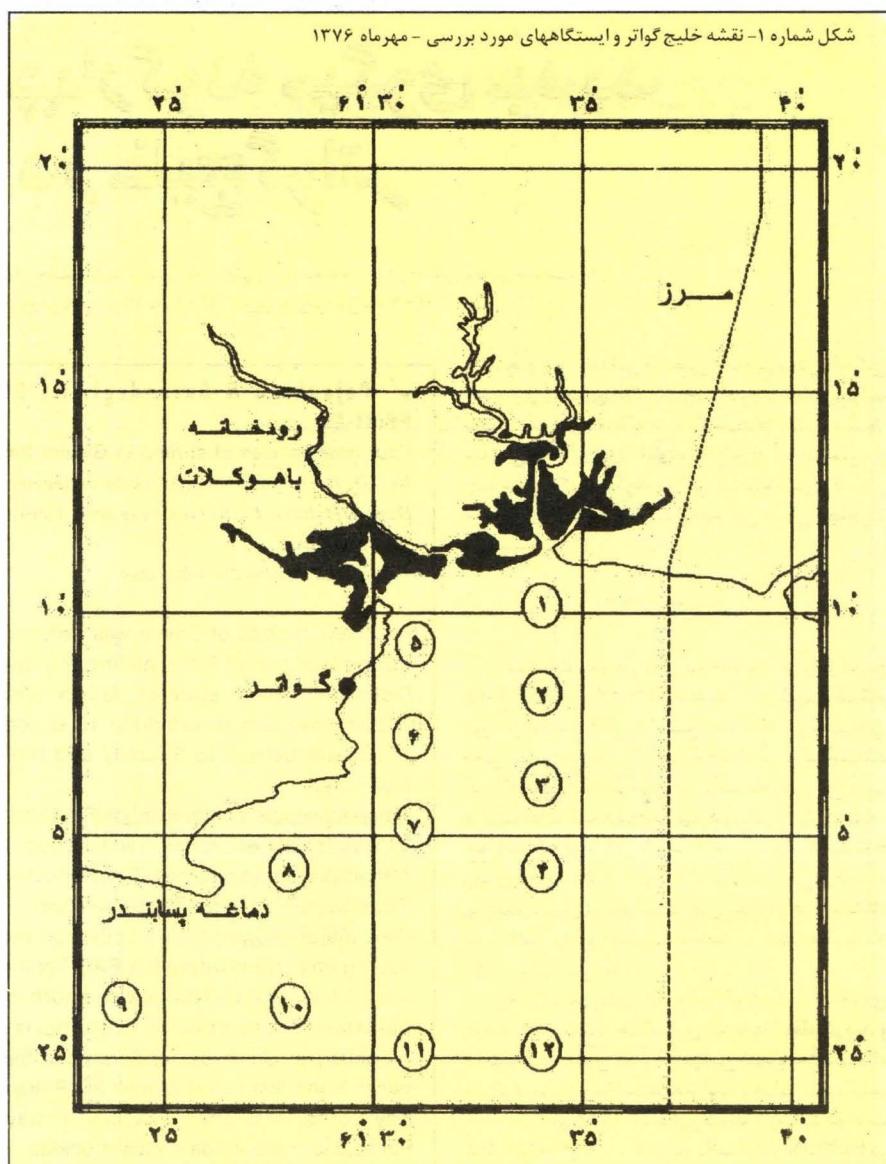
شماره	طول کاراپاس (mm)	طول کل (mm)
تخدمار	۱۰/۱۸	۴۰/۰۹
بدون تخم	۹/۲۵	۲۷/۸۶

روتستروم طویل و نازک و بیشتر سطح فوقانی آن عاری از دندانه بوده و در آنها دارای یک دندانه و در سطح تحتانی دارای ۴-۵ دندانه است و در قسمت تاج که در بالای چشم قرار دارد ۶ دندانه مشاهده میشود. سطح پشتی بندهای شکمی صاف و فاقد بر جستگی تیغی شکل است.

شکل شماره ۲- تصویر چهار میگوی جدید صید شده در خلیج گواتر - مهرماه ۱۳۷۶

شکل شماره ۱- نقشه خلیج گواتر و ایستگاههای مورد بررسی - مهرماه ۱۳۷۶

جدول شماره ۱- اسامی چهار میگوی جدید صید شده در خلیج گواتر - مهر ماه ۱۳۷۶

خانواده	نام علمی	نام انگلیسی
Penaeidae	<i>Parapenaeopsis coramandelica</i> (Alcock, 1906)	Coramandel shrimp
Hippolytidae	<i>Exhippolytis ensirostris</i> (Kemp, 1914)	Hunter shrimp
Palaemonidae	<i>Nematopalaemon tenuipes</i> (Henderson, 1983)	Spider prawn
Palaemonidae	<i>Exopalaemon styliferus</i> (H. milne Edwards, 1840)	Roshna prawn

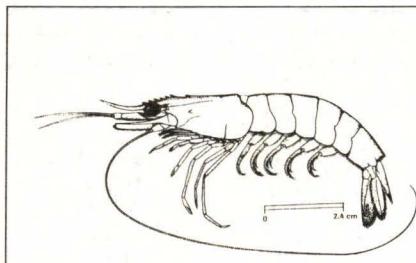
Exhippolytis ensirostris -۲

این گونه متعلق به خانواده Hippolytidae میباشد. از این گونه ۳ عدد میگو صید گردید که اندازه طول کاراپاس و طول کل هر یک به تفکیک در جدول زیر آورده شده است:

شماره	طول کاراپاس (mm)	طول کل (mm)
۳	۱۴/۸۰	۵۱/۲۰
۴	۱۳/۲۴	۴۶/۴۷
۵	۱۱/۰۸	۲۸/۷۰

روتستروم^۴ هلالی شکل بوده و نوک آن به طرف بالا خمیدگی قابل ملاحظه ای دارد. بیشتر سطح فوقانی آن عاری از دندانه بوده ولی در قاعده دارای ۶ دندانه میباشد، همچنین در سطح تحتانی هیچ دندانه ای دیده نمیشود.

تلسون^۵ واحد دو چفت خار بوده و چفت دوم به طور محسوسی نسبت به چفت اول کوچکتر میباشد (شکل ۳-الف و ب) رنگ کلی بدنه قرمز بوده و پاهای حرکتی^۶ و شنا^۷ بیشتر متمایل به قهوه ای میباشند.

شکل ۳- شماره (الف) تصویر میگوی *P. coromandelica* صید شده در خلیج گواتر - مهرماه ۱۳۷۶ (ب) نمای شماتیک این گونه، اقتباس از فانو (۱۹۸۴)

دو جفت پاهای حرکتی اولی و دومی در انتهای دارای انبرک ۱۲ می باشدند ولی جفت دوم نسبت به اولی بزرگتر و ناحدی طولیتر است. انگشتان انبرکها از قسمت کف ۱۳ طولیتر بوده و قسمت اخیر آنکه متورم شده است. سه جفت دیگر پاهای حرکتی فاقد انبرک بوده ولای ناخن ۱۴ این پاهای بسیار طولی و نازک می باشد (شکل ۵-الف و ب). همچنین در قسمت تلسون ۲ جفت خار ثابت دیده می شود، رنگ کلی بدن سفید شفاف است.

Exopalaemon styliferus - ۴

این گونه متعلق به خانواده Palaemonidae است. از این گونه فقط یک عدد میگو صید گردید که حامل تخم هایی به رنگ زرد در قسمت پاهای شکمی بود. اندازه طول کاراپاس و طول کل این در جدول زیر آورده شده است:

وضعیت	طول کاراپاس (mm)	طول کل (mm)
۶۶/۲۴	۱۳/۰۸	۰۰۰۶

روستروم طولی و نازک بوده و بیشتر سطح فوقانی آن عاری از دندانه و در انتهای دارای ۲ دندانه است. در سطح تحتانی ۹ دندانه و همچنین در قسمت تاج که در بالای چشم قرار گرفته است ۵ دندانه مشاهده می شود تمامی بندهای شکمی در سطح پشتی صاف و عاری از برjestگی است.

دومین جفت پاهای حرکتی بسیار طولیتر و قویتر از جفت اول بوده و مهمترین مشخصه این گونه است. قسمت کف در این جفت پای حرکتی متورم بوده و انگشتان انبرک از این قسمت بلندتر می باشدند (شکل ۶-الف و ب). رنگ کلی بدن سفید شفاف و در زمان تازه بودن رنگ قرمز بسیار کمرنگی در قاعده روستروم مشاهده می شود.

بحث

از آنجا که این میگوها از نظر اقتصادی از اهمیت بسیار کمی برخوردار می باشند، تاکنون مطالعات جدی و جامعی در مورد آنها صورت نگرفته است و منابعی که قابل استناد باشد یا موجود نبوده و یا علیرغم مکاتبات فراوان در دسترس قرار نگرفته است.

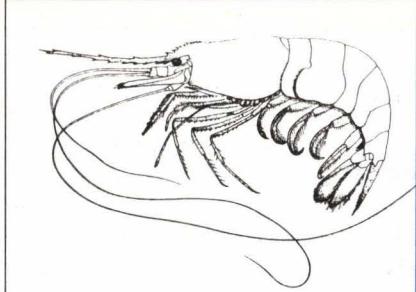
میگوهای صید شده در این منطقه علاوه بر گونه های مذکور، به شرح ذیل می باشند که همگی از خانواده Penaeidae بوده و از نظر اقتصادی از اهمیت خاصی برخوردارند:

<i>Penaeus indicus</i>	میگوی سفید هندی
<i>Penaeus merguiensis</i>	میگوی موزی
<i>Metapenaeus affinis</i>	میگوی سفید
<i>Metapenaeus stebbingi</i>	میگوی استی بنجی
<i>Parapenaeopsis stylifera</i>	میگوی خنجری

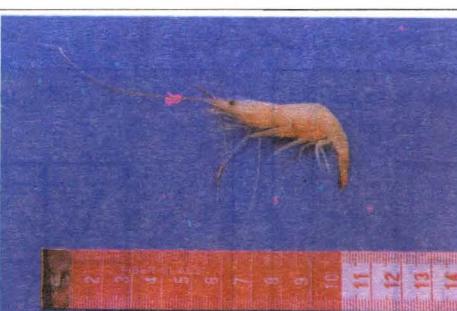
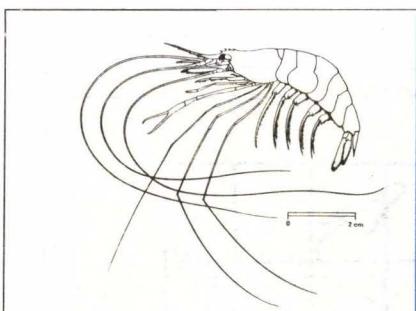
Parapenaeopsis coromandelica

این گونه شباهت بسیار زیادی به گونه *P. stylifera* دارد که گونه اخیر در ایران موسوم به میگوی خنجری می باشد و در نظر اول هیچ تفاوتی را نمی توان برای این دو گونه قائل شد. وجه تمایز این دو گونه که تاکنون مشخص شده و در فانو، ۱۹۸۴ به آن اشاره شده است چنین می باشد:

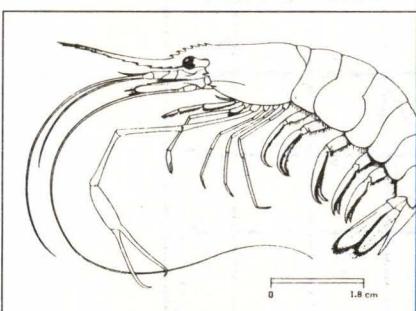
۱- پاهای دمی گونه *P. coromandelica* بوده ولی در میگوی خنجری نوک این پاهای سفید می باشد.

شکل شماره ۴- (الف) تصویر میگوی *E. ensirostris* صید شده در خلیج گواتر مهرماه ۱۳۷۶ (ب) نمای شماتیک این گونه ج) قسمت کاراپوس دومین جفت پای حرکتی (اشکال ب و ج اقتباس از فانو (۱۹۸۴).

شکل ۵- (الف) تصویر میگوی *N. tenuipes* صید شده در خلیج گواتر - مهرماه ۱۳۷۶ (ب) نمای شماتیک این گونه، اقتباس از فانو (۱۹۸۴)

شکل شماره ۶- (الف) تصویر میگوی *E. styliferus* صید شده در خلیج گواتر - مهرماه ۱۳۷۶ (ب) نمای شماتیک این گو

اقتباس از فانو، ۱۹۸۴

میبرد و گونهای دریایی محسوب میشود و اغلب همراه *Nematopalaemon tenuipes* مشاهده میشود (فانو، ۱۹۸۴) (۳).

پراکنش

همانطور که در شکل ۹ مشاهده میشود محدوده پراکنش این گونه در منطقه ۵۱ صیادی در سراسر ساحل شرقی آفریقا از کنیا تا آفریقای جنوبی، سواحل غربی و جنوب هند و سریلانکا میباشد و در شرق تا اندونزی و گینه نو امتداد مییابد، همچنین در پراکنش جهانی در مناطق ۵۷ و ۷۱ صیادی فانو نیز گزارش شده است (۴ و ۵).

صید عمده این گونه به صورت ساحلی بوده و در سواحل مرکزی و شمال غربی هند (گوجرات و ماراشترا) (۱۵) صورت میگیرد و در این مناطق دارای ارزش اقتصادی فراوان بوده و مورد توجه صیادان میباشد و عمدتاً به صورت تازه و خشک به فروش میرسد (۳).

Nematopalaemon tenuipes

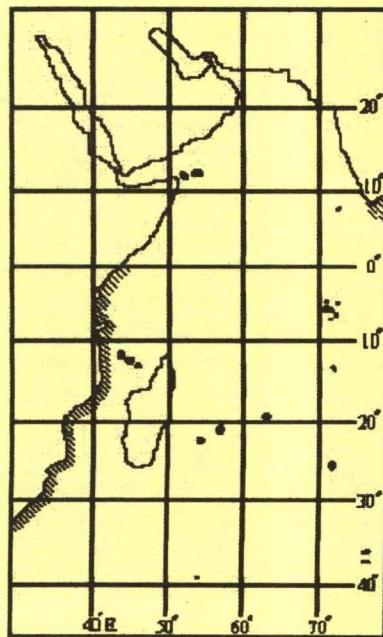
نکته جالب توجه در مورد این گونه وجود ناخن‌های بسیار طویل در سه جفت آخری پاهای حرکتی این گونه میباشد که پاهای عنکبوت را در ذهن تداعی میکند و شاید به همین دلیل نام انگلیسی این گونه را میگوی عنکبوتی (Spider prawn) گذاشته‌اند.
حداکثر طول کل صید شده از این گونه برای هر دو جنس نر و ماده ۸۰ میلیمتر گزارش شده است (۳).

بستگا

این گونه غالباً در آبهای ساحلی با عمق حدود ۲۰ متر و خوریات و آبهای لب‌شور بسر میبرد (۳).

بستگا

شکل شماره ۹- نقشه پراکنش میگوی *E. ensirostris* در منطقه ۵۱ صیادی فانو، اقتباس از فانو، ۱۹۸۴.

میگوی خنجری در غرب هند موجود میباشد.
حل این مسأله که آیا واقعاً این دو گونه از هم جدا و دو گونه مستقل هستند یا دو زیرگونه از یک گونه واحد میباشند نیاز به بررسی بیشتر و دقیق تر دارد.
حداکثر طول کل صید شده این گونه برای هر دو جنس نر و ماده، ۱۲۰ میلیمتر گزارش شده است (۳).

بستگا

این میگو بیشتر در ابهای کم عمق و در اعماق ۷ الی ۱۱ متر و عمدتاً در لجن و گل بسر میگرد و کلاً گونه‌ای دریایی محسوب میشود (۳).

پراکنش

همانطور که در شکل ۸ مشاهده میشود پراکنش این گونه در منطقه ۵۱ صیادی بخش جنوبی هند و سریلانکا و در شرق تا خلیج تایلند و مجمعالجزایر اندونزی و برونئی امتداد مییابد، همچنین در مناطق ۵۷ و ۷۱ صیادی فانو نیز گزارش شده است (۳ و ۴).
منطقه صید عمده این گونه ساحل غربی سریلانکا و جنوب هند بوده و در این نواحی از پراکنش بسیار وسیعی برخوردار است، به طوری که موردن توجه صیادان قرار گرفته و به صورت تجارتی صید و بیشتر به صورت تازه، منجمد، کنسرو و پودر میگو فروخته میشود (۳).

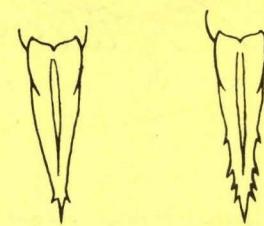
Exhippolysmata ensirostris

حداکثر طول کل صید شده از این گونه برای هر دو جنس نر و ماده ۹۷ میلیمتر گزارش شده است (۳).

ریستکا

این گونه در آبهای کم عمق دریایی و خوریات بسر

شکل شماره ۷- تلسون در میگوی خنجری *P. stylifera* و *P. coromandelica* اقتباس از فانو، ۱۹۸۴.

۹. *Palaemonidae*
۱۹۸۴

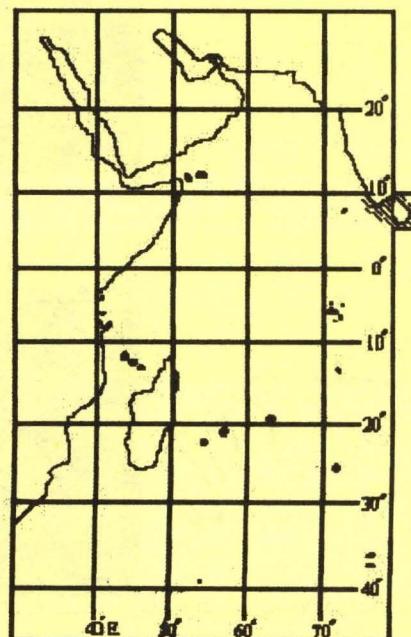
۲- در قسمت تلسون گونه *P. coromandelica* دو جفت خار ثابت دیده میشود ولی در میگوی خنجری تعداد این خارها چهار جفت میباشد (شکل ۷).
در نامه تائید شناسایی این گونه توسط Holthuis این نکته یادآوری شده است که برخی از محققین معتقدند که گونه *P. coromandelica* در واقع زیرگونه‌ای از گونه میگوی خنجری است و کلاً دوزیر گونه به شرح زیر را پیشنهاد میکنند:

1- *P. stylifera coromandelica*

2- *P. stylifera stylifera*

از طرف دیگر محققی بنام Hall در سال ۱۹۶۲ گونه *P. coromandelica* را گونه مستقلی معرفی کرده و پراکنش آن را در شرق هند تعیین کرده و معتقد است که

شکل شماره ۸- نقشه پراکنش میگوی *P. coromandelica* در منطقه ۵۱ صیادی فانو، اقتباس از فانو، ۱۹۸۴.

پراکنش

همانطور که در شکل ۹ مشاهده می‌شود پراکنش این گونه در منطقه ۵۱ صیادی در امتداد ساحل شرقی آفریقا، از جنوب آفریقا تا سومالی و در امتداد ساحل شرقی دریای عربی از پاکستان تا جنوب هند می‌باشد و در شرق پراکنش آن تا ویتنام، فیلیپین و گینه نوامتداد می‌باشد، همچنین در پراکنش جهانی در مناطق ۵۷ و ۷۱ صیادی فانو نیز گزارش شده است (۳ و ۴).

صیادی عمدۀ این میگو در سواحل مرکزی و شمال غربی هند (گوجارات و ماراشترا) صورت می‌گیرد و در این مناطق از نظر اقتصادی حائز اهمیت بوده و در تجارت به صورت تازه، خشک و خمیر میگو ^{۱۷} به فروش می‌رسد (۳).

تشخیص

اظهار نظر در مورد رخرخه زیستی، پراکنش گونه‌ای و نیازهای اکولوژیکی این گونه‌ها نیاز به مطالعات گسترده‌ای دارد و با انجام یک گشت تحقیقاتی سه روزه امکان پذیر نمی‌باشد، به ویژه که این پروژه به دلیل مشکلات عدیده ناتمام باقی ماند و نمونه‌برداری از منطقه ادامه نیافت. در صورت ادامه یافتن نمونه‌برداری امکان بررسی این گونه‌ها تا حدی میسر می‌شود. در توجیه وجود این گونه‌ها در این منطقه فقط این نظریه را می‌توان بیان کرد که بررسی انجام گرفته توسعه فائو که منجر به ارائه مجموعه بنچ جلدی فانو گردید در دریای عمان کامل نبوده است. بنابراین پیشنهاد می‌گردد که اسامی این میگوها در لیست سخت پوستان ایران اضافه گردد، هر چند که این مهم نیز نیاز به بررسی بیشتر دارد. در نهایت پیشنهاد می‌گردد که با توجه به تعدد خوریات و خلیج‌های موجود در خلیج فارس و دریای عمان، توجه بیشتری به این مناطق شود و با اجرای پژوهش‌های تحقیقاتی مناسب به بررسی ذخایر و آبیان این نواحی پرداخته شود، هر چند که این موجودات از نظر اقتصادی از اهمیت خاصی برخوردار نباشند ولی در بررسی‌های اکولوژیکی منطقه در مورد گونه‌هایی که

Exopalaemon styliferus

نکته قابل توجه در این میگو که در نظر اول جلب توجه می‌کند، دومین جفت پاهای حرکتی است که بسیار بلند بوده و دارای انبرک بزرگ می‌باشد و مهمترین مشخصه در شناسایی اولیه این میگو می‌باشد. حداقل طول صید شده از این میگو برای جنس نر ۹۰ میلیمتر و برای جنس ماده ۸۶ میلیمتر می‌باشد و همچنین طول کل ماده‌های حامل تخم بین ۶۸ تا ۸۶ میلیمتر ثبت شده است (۳ و ۴).

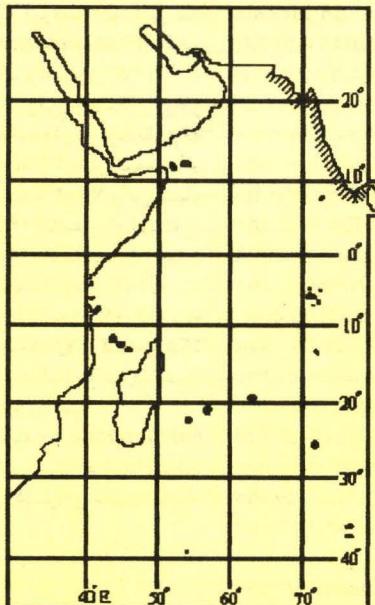
زیستگاه

این میگو بیشتر در آبهای ساحلی لب‌شور سرمهی برد و به ندرت در آبهای شیرین مشاهده می‌شود (۳).

پراکنش

همانطور که در شکل ۱۱ مشاهده می‌شود پراکنش این گونه در منطقه ۵۱ صیادی در دریای عربی از

شکل شماره ۱۱- نقشه پراکنش میگوی *E. styliferus* در منطقه ۵۱ صیادی فانو، اقتباس از فانو ۱۹۸۴.

شکل شماره ۱۰- نقشه پراکنش میگوی *N. tenuipes* در منطقه ۵۱ صیادی فانو، اقتباس از فانو ۱۹۸۴.

